

Esiopetuksen paikallisen opetussuunnitelman muutokset 2022

Muutoksia tehty esiopetuksen paikallisen opetussuunnitelman kolmeen lukuun (2.1, 3.1 ja 6.2). Tässä asiakirjassa nähtävillä on ensin vanha vuoden 2016 esiopetuksen opetussuunnitelman kirjaus ja sen jälkeen uusi kirjaus (Päivitetty Järvenpään esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma) joka mukailee varhaiskasvatussuunnitelman muotoa. Kursiivilla olevasta perustetekstistä (ei muutettavissa) on erotettu punaisella ne kohdat, jotka ovat lakimuutoksen myötä muuttuneet edellisiin perusteisiin nähden. Järvenpään esiopetuksen toimintatavat on kirjattu perustetekstin perään.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Järvenpään esiopetuksen opetussuunnitelma 2016:

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetuksen järjestäminen Järvenpäässä

Järvenpään kaupunki päättää vuosittain esiopetuksen järjestämistavat ja esiopetuksen antamispaikat. Esiopetuksen järjestämisessä otetaan huomioon vuorohoidon erityispiirteet. Esiopetuksen järjestämisestä vastaa Varhaiskasvatuspalvelut, joka on osa Lasten ja nuorten palvelualueetta. Esiopetus voi toteutua päiväkodissa tai koulun tiloissa toimivassa esiopetusryhmässä. Esiopetuksen opetuskielenä on suomi tai ruotsi. 7 Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia, neljä tuntia päivässä. Esiopetuksen vuosittaiset toiminta-ajat suunnitellaan perusopetuksen vahvistettujen toiminta-aikojen pohjalta. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja. Esiopetusvuoden aikana liitetään esiopetus ja lapsen tarvitsema muu varhaiskasvatus yhdeksi kokonaisuudeksi siten, että lapsen päivästä muodostuu yhtenäinen lapsen kasvua ja oppimista tukeva jatkumo.

Esiopetuksessa oleville lapsille laaditaan yksilöllinen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) yhdessä huoltajien kanssa. Erityistä tukea saaville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta tiedotetaan yleisesti kaupungin www -sivuilla. Ennen esiopetukseen ilmoittautumista huoltajille järjestetään esiopetuksen info ja keskusteluilta. Esiopetusvuoden aikana tietoa vaihdetaan ja asioista on mahdollisuus keskustella päivittäin. Lisäksi käytössä on sähköinen kasvunkansio ja tiedotusväline. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille tarjotaan jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän turvallisuussuunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa

Päivitetty Järvenpään esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. *Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu.*

Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. *Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.* Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta². Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja. Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan. Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta *jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista* sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksutomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

*Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. **Lapsia ohjataan yksilönä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestäään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille**¹⁴. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaukstan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.*

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Järvenpäässä esiopetuksen järjestämisestä vastaa Varhaiskasvatuspalvelut, joka on osa Opetuksen ja kasvatuksen palvelualueita. Esiopetusta järjestetään sekä päiväkodeissa että koulun tiloissa toimivissa esiopetusryhmissä. Järvenpäässä esiopetusta annetaan pääasiassa kunnallisissa päiväkodeissa. Varhaiskasvatusjohtaja päättää vuosittain esiopetuksen järjestämistavat ja esiopetuksen antamispaikat sekä yksityisissä päiväkodeissa järjestettävän esiopetuksen laajuuden.

Esiopetuksen opetuskielenä on suomi tai ruotsi. Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia, neljä tuntia päivässä. Esiopetuksen vuosittaiset toiminta-ajat suunnitellaan perusopetuksen vahvistettujen toiminta-aikojen pohjalta. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja. Lapsen esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus muodostavat yhtenäisen lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevan jatkumon.

Esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta tiedotetaan yleisesti kaupungin www -sivuilla sekä varhaiskasvatusyksiköiden toimesta suoraan huoltajille. Järvenpäässä on käytössä digitaalinen järjestelmä, joka osaltaan mahdollistaa varhaiskasvatuksen ja kodin välistä vuorovaikutusta ja viestintää. Ennen esiopetukseen ilmoittautumista huoltajille järjestetään mahdollisuus tutustua esiopetuksen järjestämiseen videon tai keskustelutilaisuuden muodossa.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen

Järvenpään esiopetuksen opetussuunnitelma 2016:

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katosmukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuden liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt

Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään Järvenpään arvonelikentän, Kuva 1, kappale 2.3., painotusten mukaisesti. Arvonelikenttiin ovat vanhempien, lasten ja henkilöstön tuottamista ajatuksista seuloutuneet toimintakulttuurin kehittämisessä erityistä huomiota vaativat kohteet. Kukin esiopetusyksikkö vastaa kehittämiskohteen yksikkökohtaisesta toteuttamisesta ja sen arvioinnista. Toteuttamissuunnitelma sekä yksikkökohtaiset tavoitteet tarkentuvat toimintasuunnitelmissa. Toteutumista arvioidaan lasten huoltajien kanssa käytävissä LEOPS -keskusteluissa ja/tai vuosittaisissa huoltajille suunnatuissa kyselyissä.

Päivitetty Järvenpään esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia.

Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenvierasta. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä.

Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuden liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Järvenpään esiopetuksessa laaditaan varhaiskasvatuksen kanssa yhteinen vuosittainen toimintasuunnitelma toiminnalle asetettujen pedagogisten tavoitteiden mukaisesti. Yksikön toimintasuunnitelmaa, joka sisältää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman sekä kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman, arvioidaan ja kehitetään päiväkodin johtajan johdolla säännöllisesti pidettävissä tiimivastaavien kokouksissa. Toimintasuunnitelmaan kirjataan toimintavuodelle asetetut konkreettiset pedagogiset tavoitteet. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmassa kuvataan yksikössä olevat ennaltaehkäisevät työtavat, kuten pienryhmätoiminta ja suunnitelmallinen tunnetaitojen harjaannuttaminen. Ristiriitatilanteisiin ja kiusaamiseen puututaan osallistavan sovittelun menetelmin. Esiopetuksen osalta toimintasuunnitelmaa täydentävät esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelma ja yhteisöllinen oppilashuoltosuunnitelma.

Järvenpään esiopetuksessa sosiaalisia ja ryhmässä toimimisen taitoja harjoitellaan erilaisissa arjen vuorovaikutustilanteissa. Kasvattajat tunnistavat vuorovaikutustilanteiden dynamiikkaa ja erilaisia rooleja sekä taitojen harjoittelun tarpeita. Toimintaa arvioidaan niin kasvattajatiimin kuin lasten toimesta. Lapsen vahvuuksien hyödyntäminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, tunteiden käsittely sekä pettymyksen sietokyvyn harjoittelu on tärkeää. Kasvattajat toimivat vuorovaikutuksen esimerkkinä ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan kasvattajien tukemana. Vuorovaikutustilanteiden tunnistaminen ja sanoittaminen on tärkeää. Vuorovaikutustilanteista keskustellaan syitä ja seurauksia pohtien yhdessä lasten kanssa. Yhteistyössä huoltajien kanssa varmistetaan, että vuorovaikutustilanteet käsitellään ja uudet toimintatavat otetaan käyttöön. Yhteistyötä tiivistetään sovittujen toimintatapojen tehostamiseksi.

Kasvattajatiimin tietoisuus lasten välisistä tilanteista, lasten tarpeista ja taidoista ovat kiusaamisen ehkäisyssä oleellista. Vuorovaikutustaidot ja demokraattisessa yhteiskunnassa toimimisen tiedot, taidot, arvot ja asenteet rakentuvat opinpolun aikana. Esiopetuksessa harjoitellaan kaveritaitoja aktiivisesti. Kaveritaidot ovat muun muassa kykyä keskustella ja ilmaista itseään, kuunnella toista, samaistua toiseen ja ottaa muut huomioon, kykyä pyytää ja antaa apua, kykyä ilmaista omia mielipiteitä rakentavalla tavalla sekä ottaa huomioon ja hyväksyä erilaiset näkökulmat.

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Järvenpään esiopetuksen opetussuunnitelma 2016:

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden lasten huoltajille.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimenpiteitä, joilla edistetään esiopetusyhteisössä hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja sosiaalista vastuuta, osallisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllinen oppilashuolto painottuu ennalta ehkäisevään työhön. Keskeistä ovat lasten ja aikuisten väliset positiiviset kohtaamiset, leikillisuus ja aktiivinen toimijuus. Yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla esiopetusyhteisön jäsenillä on hyvä olla, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Yhteisöllisellä oppilashuollolla tuetaan ryhmäytymistä ja ryhmädynamiikkaa sekä varmistetaan kaikkien lasten liittyminen ryhmään. Kulttuurien välinen vuorovaikutus nähdään arvokkaana ja monet kulttuurit tulevat tutuiksi esiopetusyhteisössä.

Varhaiskasvatuspalvelut järjestävät esiopetusta. Varhaiskasvatuksen esimies vastaa oppilashuoltoon liittyvien yhteistyökäytäntöjen, toimintaohjeiden ja menettelytapojen toteutuksesta ja arvioinnista. Esiopetusta toteuttava henkilöstö perehtyy vuosittain yhteistyökäytänteisiin ja menettelytapoihin esimiehen johdolla. Huoltajia pidetään tietoisina yhteisöllisestä oppilashuollosta keskustelujen, sähköisen tiedonkulun tai vanhempain-/perheiltöjen avulla.

Yhteistyö esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen välillä on päivittäistä. Varhaiskasvatuksen esimies vastaa päiväkodeissa toteutuvan esiopetuksen yhteisöllisestä oppilashuollosta ja sen yhteydestä varhaiskasvatukseen. Kouluilla toimivien esiopetusryhmien yhteisöllinen oppilashuolto toteutetaan osana koulun oppilashuoltoa.

Päivitetty Järvenpään esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

*Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä. Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle **muulle lailliselle edustajalle**.*

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

Järvenpään kaupungin oppilashuoltosuunnitelmien kokonaisuus muodostuu esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa olevista oppilashuoltotyön kuvauksista, yksikkökohtaisista oppilashuoltosuunnitelmista sekä varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmiin kirjatuihin yksikkökohtaisista tavoitteista koskien kiusaamisen ehkäisyä sekä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Järvenpäässä oppilashuoltoa järjestetään monialaisena yhteistyönä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, opiskeluhuollon ja perhesosiaalityön palveluiden sekä toisen asteen oppilaitosten kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa ja sen toteuttamisesta koskevan tiedon välittäminen sekä yhteistyö huoltajien kanssa on kuvattu luvussa 5.2. ja kiusaamisen ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet luvussa 3.1.

Oppilashuollon ohjausryhmänä Järvenpäässä toimii moniammatillinen oppilashuoltoryhmä (kunta-OHR), jonka puheenjohtajana toimii opetusjohtaja. Muita ryhmän jäseniä ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuen, perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, oppilashuollon, ja hyvinvoinnin palvelualueen ja Keski-Uudenmaan soten perhesosiaalityön edustajat.

KuntaOHR vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Se myös seuraa yhteisöllisen oppilashuollon sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista sekä tukipalvelujen riittävyyttä esi- ja perusopetuksessa.

Järvenpäässä esiopetuksen monialainen oppilashuoltoryhmä kokoontuu kaksi kertaa toimintakauden aikana. Tapaamisissa keskustellaan moniammatillisesti oppilashuoltosuunnitelman mukaisista tavoitteista ja esiopetusikäisiä lapsia koskevista ilmiöistä ja tilanteista sekä pyritään vahvistamaan eri toimijoiden yhteistä käsitystä ja rakenteita. Ryhmän koollekutsujana ja keskusteltavien aiheiden muodostamisesta vastaa kaksi vaihtuvaa päiväkodin johtajaa. Ryhmän kokoontumiseen kutsutaan päiväkodin johtajat, esiopetuksesta vastaavia varhaiskasvatuksen opettajia sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajia ja oppilashuollon edustaja sekä aiheesta riippuen esimerkiksi neuvolan terveydenhoitaja, koulupsykologi tai muita asiantuntijoita sekä huoltajien edustajia.

